

Mosaiska församlingens synagoga på Bråddgatan, är uppförd mellan åren 1855–1858 som landets näst äldsta, efter den i Göteborg.

Ovan nischen med toraskåpet hänger Ner Tamid, den eviga lågan, som på Guds befallning ständigt brinner. Texten där ovan lyder: Hör Israel, Herren, Vår Gud, Herren är En.

Synagoga är grekiska för samlingshus. Vid synagogan på Bråddgatan är det toraskåpet med dess förhänge som utgör den centrala delen. Den imponerande ljuskronan i taket är i gjutjärn och tillverkades i Finspång.

Foto: BJÖRN LARSSON

Inne i synagogan står bland annat en nioarmad ljusstake. De sjuarmade ljusstakarna, menora, var enbart avsedda för templet i Jerusalem.

På en av väggarna hänger Moses stentavlor på hebreiska, vilka ursprungligen återfanns i den tidigare synagogan vid Södra Strömsgatan, dagens Fleminggatan.

Ett byggnadsminne med tradition

Den har stått som ett kulturhistoriskt utropstecken i stadsbilden i 143 år.

Vi syftar på Mosaiska församlingens synagoga i kvarteret Hallen på Bråddgatan, uppförd mellan 1855–1858 som Sveriges näst äldsta synagoga, efter den i Göteborg.

Som gudstjänstlokal ersatte den en avsevärt mindre föregångare. Vilken i sin tur hade ersatt en ännu tidigare.

Den allra första synagogan nämns av Norrköpings Tidningar i en notis från den 15 september 1790 och den kan ha legat vid Drottninggatan, mitt emot rådhusområdet.

Det så kallade judereglementet från 1782 begränsade den judiska immigrationen till rikets dåvarande tre största städer, Stockholm, Göteborg och Norrköping. Där fick man fritt utöva sin religion och sysselsätta sig med vissa yrken.

En av de första judar som bosatte sig i Norrköping var Jacob Marcus, invandrad på 1780-talet via Stockholm från staden Schwan i tyska Mecklenburg.

Genom en donation av landshövdingen, greve Axel Löwen, kunde Jacob Marcus inköpa en fastighet vid Södra Strömsgatan i kvadraten Elden.

Den Marcuska gården, eller fideikommisset som det kom att kallas, kom sedan att inrymma stadens synagoga från 1796 till 1858. Då i en liten envåningsbyggnad.

I början av 1850-talet började arbetet inom Mosaiska församlingen för en ny och större synagoga.

De dåvarande församlingsmedlemmarna bidrog frukostigt med pengar och tomten inköptes vid Bråddgatan, i dåvarande kvadraten Hallen. Här återfanns namn som Philipson, Eliasson, Wahren, Lamm och Josephson med flera.

Byggnaden ritades av arkitekten C Ståhl från Stockholm och 1855 påbörjades byggnationen.

Tre år senare förrättades invigningen. Den 15 oktober 1858 transporterades de fyra Torarullarna, den heliga skriften, från den gamla synagogan till den nya i täckta vagnar.

Synagoga är grekiska för samlingshus och just Toraskåpet utgör den centrala delen av synagogan vid Bråddgatan.

Ovanför Toraskåpet hänger Ner Tamid, den eviga lågan som på Guds befallning ständigt brinner. Över nischen där de heliga torarullarna förvaras står det på hebreiska:

Hör Israel, Herren, Vår Gud, Herren är En. Här återfanns även Davidstjärnan, en tidig symbol för judendomen och senare för staten Israel.

På en annan vägg återfanns Moses stentavlor, vil-

ka ursprungligen hängde i det Marcuska fideikommissets synagoga och dito en tavla med hyllning och bön till kung Oscar I.

Någon menora, den sjuarmade ljusstaken från förbundsarken, och vars original stod i Jerusalems tempel, ser vi inte.

Däremot en med nio armar. Just sjuarmade ljusstakar var enbart avsedd för templet i Jerusalem.

När synagogan byggdes bestod församlingen i Norrköping av judar med rötter i både Öst- och Västeuropa. Byggnaden kom därför att få en blandning av både österländskt och västerländskt i byggnadsstilen.

I dag är den förklarad som byggnadsminne och en nyligen utförd restaurering kunde bland annat genomföras med pengar via länsstyrelsen.

Men själva Mosaiska församlingen har under årens lopp krympt, undan för undan.

Två gånger i månaden hålls undervisning i hebreiska och judisk historia. Då och då anordnas även visningar och konserter.

Men det är sällan som det hålls judisk gudstjänst, även om det bara krävs tio man för att hålla en så kallad minjan.

–I dag är vi bara någonstans mellan 30 till 40 medlemmar över hela Östergötland, säger Marco, medlem i församlingen och vår ledsagare i synagogan.

LASSE SÖDERGREN
lasse.sodergren@nt.se
011-200 151

STOLTA STADS BILDTÄVLING

FRÅGA 1
Den här bilden visar en välkänd byggnad, vilken återfinns på det gamla Holmenområdet. I dag används byggnaden till diverse festliga arrangemang, men dess ursprung var som ångpannecentral till det dominerande bruket i staden. Vad brukar byggnaden kallas?

- 1. Sista supen
- x. Varmekyrkan
- 2. Lithografen

FRÅGA 2
I den här byggnaden, vilken stod invigningsklar år 1927, upphörde den ursprungliga verksamheten i slutet på 80-talet. Vilken är byggnaden?

- 1. Gamla lasarettet
- x. Blomska stiftelsen
- 2. Östra station

FRÅGA 3

Den här byggnaden är något av ett tempel för en alldeles särskild utövning, vilken har stolta anor i Norrköping. Vilken byggnad syftar vi på?

- 1. Teatern
- x. Folkets Hus
- 2. Läroverket

Svaret skickar du till
Norrköpings Tidningar, 601 83 Norrköping,
eller E-posta till lasse.sodergren@nt.se
Senast 9 februari vill vi ha ditt svar.
Märk kuvertet "Stolta Stad".
Rätta svaren presenteras 17 februari.

De tre först öppnade rätta svaren får var sitt NT-badlakan.

FRÅGA 1

 Namn:

FRÅGA 2

 Adress:

FRÅGA 3

 Postnr:..... Postadress:.....

